

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM THANH HIỀN

**PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC VIỆT NAM
TRONG ĐIỀU KIỆN HÌNH THÀNH
CỘNG ĐỒNG KINH TẾ ASEAN (AEC)**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI - 2021

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM THANH HIỀN

**PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC VIỆT NAM
TRONG ĐIỀU KIỆN HÌNH THÀNH
CỘNG ĐỒNG KINH TẾ ASEAN (AEC)**

Ngành : Kinh tế quốc tế

Mã số : 9.31.01.06

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

**Người hướng dẫn khoa học: 1. PGS. TS. Trần Thị Lan Hương
2. PGS. TS. Trần Thị Lan Hương**

HÀ NỘI - 2021

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là trung thực, khách quan và chưa từng được bảo vệ ở bất kỳ học vị nào. Những tư liệu trong luận án đều có nguồn gốc trích dẫn rõ ràng.

Tác giả Luận án

Phạm Thanh Hiền

LỜI CẢM ƠN

Với tình cảm chân thành và lòng biết ơn sâu sắc, tôi xin trân trọng gửi lời cảm ơn tới Ban lãnh đạo Học viện Khoa học xã hội cùng các thầy cô giáo tham gia giảng dạy đã cung cấp những kiến thức cơ bản, sâu sắc và giúp đỡ tôi trong quá trình học tập nghiên cứu.

Đặc biệt tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến PGS.TS Trần Thị Lan Hương - Đại học Bách khoa Hà Nội (Hướng dẫn 1) và PGS.TS Trần Thị Lan Hương - Viện hàn lâm khoa học xã hội (Hướng dẫn 2) đã tận tâm giúp đỡ và chỉ dẫn cho tôi những kiến thức cũng như phương pháp luận quý báu trong suốt thời gian nghiên cứu, hoàn thành luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn các Bộ, Ban, Ngành và tổ chức, đơn vị có liên quan đã cung cấp tài liệu, các bạn đồng nghiệp, gia đình, bạn bè và những người thân đã động viên, giúp đỡ, tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành Luận án này.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Phạm Thanh Hiền

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN	11
1.1. Tổng quan các công trình nghiên cứu	11
1.1.1. Nghiên cứu lý thuyết về nguồn nhân lực và phát triển nguồn nhân lực....	11
1.1.2. Nghiên cứu về AEC và tác động của AEC đến nguồn nhân lực các nước ASEAN	13
1.1.3. Nghiên cứu về phát triển nguồn nhân lực Việt Nam trong AEC	17
1.2. Những giá trị đạt được và khoảng trống cần nghiên cứu	21
1.2.1. Những giá trị đạt được	21
1.2.2. Khoảng trống cần nghiên cứu.....	22
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC TRONG CỘNG ĐỒNG KINH TẾ ASEAN	24
2.1. Một số lý thuyết và khái niệm phát triển nguồn nhân lực trong AEC ..	24
2.1.1. Lý thuyết liên quan đến phát triển nguồn nhân lực	24
2.1.2. Các khái niệm cơ bản.....	29
2.2. Nhân tố ảnh hưởng đến phát triển nguồn nhân lực trong AEC	36
2.2.1. Nhân tố khách quan	36
2.2.2. Nhân tố chủ quan	43
2.3. Nội dung phát triển nguồn nhân lực trong AEC	45
2.4. Tiêu chí đánh giá phát triển nguồn nhân lực trong AEC	47
2.5. Kinh nghiệm phát triển nguồn nhân lực của Thái Lan, Malaysia trong AEC	51
2.5.1. Tiến trình phát triển nguồn nhân lực của Thái Lan, Malaysia theo cam kết AEC.....	51
2.5.2. Bài học kinh nghiệm về phát triển nguồn nhân lực trong AEC	62
TIỂU KẾT CHƯƠNG 2	65

CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC VIỆT NAM TRONG CỘNG ĐỒNG KINH TẾ ASEAN.....	66
3.1. Chính sách phát triển nguồn nhân lực Việt Nam trong AEC.....	66
3.1.1. Ban hành khung trình độ quốc gia dựa trên Khung trình độ ASEAN.	67
3.1.2. Hiện thực hóa tự do di chuyển lao động trong tám lĩnh vực cam kết..	69
3.1.3. Chính sách đào tạo nghề và đại học.....	70
3.1.4. Chính sách đào tạo ngoại ngữ.....	73
3.2. Thực trạng phát triển nguồn nhân lực Việt Nam trong AEC	75
3.2.1. Thực trạng quy mô nguồn nhân lực.....	75
3.2.2. Thực trạng chất lượng nguồn nhân lực.....	78
3.2.3. Thực trạng cơ cấu nguồn nhân lực	87
3.2.4. Thực trạng di chuyển lao động nội khối của Việt Nam.....	96
3.3. Đánh giá thực trạng và nguyên nhân phát triển nguồn nhân lực Việt Nam trong AEC	99
3.3.1. Kết quả đạt được	99
3.3.2. Hạn chế	101
3.3.3. Nguyên nhân	105
TIỂU KẾT CHƯƠNG 3	114
CHƯƠNG 4: TRIỂN VỌNG VÀ KIẾN NGHỊ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC VIỆT NAM TRONG CỘNG ĐỒNG KINH TẾ ASEAN	115
4.1. Xu hướng phát triển dân số và việc làm tại ASEAN đến năm 2030	115
4.2. Các yếu tố tác động đến phát triển nguồn nhân lực Việt Nam trong AEC đến năm 2030.....	119
4.3. Phương hướng phát triển nguồn nhân lực Việt Nam trong AEC đến năm 2030	125
4.4. Một số giải pháp phát triển nguồn nhân lực Việt Nam trong AEC đến năm 2030	126
4.4.1. Giải pháp từ phía cơ quan quản lý nhà nước.....	126

4.4.2. Giải pháp từ phía các cơ sở đào tạo nghề và đại học.....	139
4.4.3. Giải pháp từ phía đơn vị sử dụng lao động.....	144
TIỂU KẾT CHƯƠNG 4	147
KẾT LUẬN	148
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ	150
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	151
PHỤ LỤC PHƯƠNG PHÁP PHỎNG VẤN CHUYÊN GIA.....	162

DANH MỤC CHỮ CÁI VIẾT TẮT

	Tiếng Anh	Tiếng Việt
AC	ASEAN Community	Cộng đồng ASEAN
ACPACC	The ASEAN Chartered Professional Accountant Coordinating Committee	Ủy ban điều phối kế toán chuyên nghiệp ASEAN
ADB	Asian Development Bank	Ngân hàng phát triển Châu Á
AEC	ASEAN Economic Community	Cộng đồng kinh tế ASEAN
ASC	ASEAN Security Community	Cộng đồng an ninh ASEAN
ASCC	ASEAN Culture Community	Cộng đồng văn hóa – xã hội ASEAN
AQRF	ASEAN Qualification Reference Framework	Khung trình độ ASEAN
AUN	ASEAN University network	Mạng lưới các trường đại học Đông Nam Á
AUN - QA	ASEAN University network – Quality Association	Cơ quan quản lý chất lượng thuộc mạng lưới các trường đại học Đông Nam Á
CEO	Chief Executive Organizer	Giám đốc điều hành của công ty, tập đoàn lớn
CFP	CEO@ Faculty Programme	Chương trình CEO tham gia đào tạo tại nhà trường
CMLV	Cambodia, Myanmar, Laos, Viet Nam	Campuchia, Myanmar, Lào, Việt Nam
EPI	English Proficiency Index	Chỉ số thành thạo tiếng Anh
FDI	Foreign Direct Investment	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
GDP	Gross domestic product	Tổng sản phẩm quốc nội
HDI	Human Development Index	Chỉ số phát triển con người

HRDF	Human Resource Development Fund	Quỹ phát triển nhân lực
ILO	International Labour Organization	Tổ chức lao động thế giới
KSA	Knowledge, Skill, Attitude	Kiến thức, Kỹ năng, Thái độ
MNP	Agreement on Movement of Natural Persons	Hiệp định ASEAN về di chuyển thể nhân
MRA	Mutual Recognition Arrangement	Thoả thuận công nhận lẫn nhau
MRA - TP	Mutual Recognition Arrangement on Tourism Professionals	Thoả thuận công nhận trong ngành du lịch
MRAs	Mutual Recognition Arrangements	Các thoả thuận công nhận lẫn nhau
QS	Quacquarelli Symonds	Bảng xếp hạng đại học thế giới của tổ chức Quacquarelli Symonds
RM	Ringgit Malaysia	Đồng Ringgit của Malaysia
THE	Times Higher Education World Universities Ranking	Bảng xếp hạng đại học thế giới của tạp chí Times higher Education
VQF	Vietnam Qualification Framework	Khung trình độ Việt Nam
UN	United Nation	Liên hợp quốc
UNDP	United Nations Development Programme	Chương trình phát triển của Liên hợp quốc
WTO	World Trade Organization	Tổ chức thương mại thế giới
WEF	World Economic Forum	Diễn đàn kinh tế thế giới

DANH MỤC KÝ HIỆU

ASEAN 6	Singapore, Malaysia, Brunei, Thái Lan, Indonesia, Philippines
\$	Đô la Mỹ